

ZÁRSZÓ

A történeti Erdély kiadásának gondolata évekkel ezelőtt, 1931 tavaszán merült fel s annak megjelenését öt éven át az toltta ki, hogy az Erdélyi Férfiak Egyesülete időszerűbbnek látta időközben kiadni magyarul és angolul Móricz Miklós könyvét az erdélyi oláh földreformról, majd kilenc füzetből álló revíziós sorozatát. Móricz könyvének megjelenését az tette sűrűgössé, hogy válasz volt egy angolul megjelent oláh propaganda-műre s a revíziós sorozat megjelenését időszerűvé tette az az érdeklődési hullám, amely ezt a kérdést a magyarországi közvélemény homlokterébe állította volt.

Az időszerű, alkalmi kiadványok csak késleltették megjelenésében, de nem altatták el ennek a műnek gondolatát, melynek megjelenése nincs időhöz, alkalmosságához kötve s melynek tartalmánál és szelleménél fogva egyaránt időállónak, maradandónak kell lennie.

A megjelenésre való várakozás, előkészítés fél évtizede egyaránt áldozatos volt mind a munkatársak, mind a szerkesztő számára. A munkatársak legnagyobb része az első felkérésre, – a célra való tekintettel, valamennyien minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, – még 1931-ben megírták tanulmányaikat s nemcsak hogy éveken át vártak a megjelenésre, hanem tanulmányaikat a közbejött évek során újra és újra átdolgozták, kiegészítették, hogy a közbejött fél évtized ne haladt legyen túl rajtuk újabb eredményeivel. A szerkesztő pedig egyre jobban belátta, hogy bár a könyv kiadására az Erdélyi Férfiak Egyesülete a magyar könyvkiadásban szokatlan lehetőségeket nyújt neki, mégsem tud mindent elhelyezni e műben, aminek pedig ott volna a helye. Nem kellett volna a tárgyakat a hajuknál fogva előrángatni, hogy ez a mű kétszer akkora legyen, mint most s a könyv tárgya akkor sem lett volna részletekbenemenően kimerítve. Viszont ennél nagyobb könyvet

sem az Egyesület anyagi ereje, sem a nagyközönség vásárlóképessége nem bírt volna el.

Hisz külön tanulmányt érdemelne az erdélyi szellem; az erdélyi filozófia multja; Erdély viszonya a szlávokhoz; a székelyek ősi rovásírása; az erdélyi helynevek történeti és politikai tanulsága; az erdélyi sokszínű népművészet ismertetése; az erdélyi legendás emlékü színjátás történetei a szászok és az oláhok néprajza; az erdélyi népköltészet és népzene s még sok más részletkérdés. Mindezekről röviden, hol az egyik, hol a másik tanulmány megemlékezik e könyvben is, de ezek részletezéseibe a korlátozott kiadási lehetőségek mellett nem mehettünk bele.

Így is teljes és kimerítő képet kap a könyv minden olvasója a történeti Erdélyről és a hiányzó részletekre pedig megkapja a biztos irányítást, hogy azokról hol olvashat részletekbeveszően tovább.

Elhatározott tervünk, hogy ki fogjuk adni hasonló keretben az 1918 utáni Erdély ismertetését is. Azok a részletek, amelyek a multa és a jelenre is egyaránt rávilágítanak, mint a ma is élő népművészet, ebben a kötetben fognak megjelenni, kiegészítőül a Mai Erdély életrajzának, mely ki fog térni a szociális, a gazdasági, a kulturális, a politikai élet minden jelenségére Erdély mindhárom népénél. A mai viszonyokat is megvilágító néprajzi és népművészeti tanulmányokat ezért kellett a szerkesztőnek kiszakítani a történeti Erdély már együtt volt kéziratanyagából. Ezeket a fejezeteket szántuk a megjelenendő Mai Erdély kötetébe átvezetőnek a multból a mába.

Ezeket el kellett mondanunk Olvasóinknak, hogy közelebből is lássák, mily erős szándék, mily elhatározott akarat és mennyi áldozatos készség hozta létre e könyvet.

És még vallomást kell tennünk valamiről...

Ez a nagy könyv számos tudós közös műve. Mindenik a maga szaktudománya látószögéből vizsgálja a dolgokat, ily szempontból ítélt és alkot véleményt. Ha bármit, mégha egy állandóan egyazon külsejű épületet is két ember más és más pontról néz, szemlélete tárgyáról lényegében azonos képet kap ugyan, de már elütő képet nyer egyes részletekről. Ha egyazon tárgyat a történész, a nyelvész, az etnografus a maga szempontjából néz, szemléletük közös tárgyának megfelelően közös lesz az összképük, de a részletekben talán el fog ütni a meglátásuk. Ter-

mészetes tehát, hogy ebben a könyvben is vannak, a részleteket tekintve, ellentmondások, amelyek azonban az összkép azonosságát, egységét nem zavarják.

A szerkesztő, aki csak egy szaktudomány művelője, nem követhetett el erőszakot oly módon, hogy a részletrajzok kis ellentéteit szerkesztői ceruzája cenzúrájával megszüntesse. Minden tudomány tiszteli a másikat s ennél fogva tiszteli annak egyéni álláspontját is. Ilyen cenzúra igaztalan lett volna, már csak azért is, mert a szerkesztő sem csalhatatlan. A tudomány él és az élő tudomány tükrözik a maga állandó lázas forrásában azokban a kis ellentétekben is, amelyek olvasás közben talán ebben a műben is felbukkannak a különböző szempontú, különböző szaktudósok résztanulmányainak részleteiben.

És könyvünk épp ez által lett igazán erdélyi. Erdély a szabadgondolkodás, a szellemi szabadság földje volt az 1918 előtti történeti időkben s ezt a szellemet szolgálta, amikor minden tanulmányt a maga érintetlenségében közölt s nem tett erőszakot a teljes összhang, sőt már egyhang érdekében

A SZERKESZTŐ